

Methode voor het basisonderwijs

Van een binnenles naar een
buitenles, zo doe je dat!

1

Buitenlessen organiseren, hoe?

Buitenlessen zijn een mooie aanvulling op de lessen in het klaslokaal. Het biedt de mogelijkheid voor extra beweging en dat verhoogt de aandacht weer. Het verbetert het ruimtelijk inzicht en buiten leren laat het geheugen beter werken. Kinderen in contact brengen met natuur is ook goed voor de algemene ontwikkeling. Ze verleggen hun grenzen en overwinnen angsten beter. Ze voelen zich ook meer verbonden met de natuur, nu en later. Diverse onderzoeken hebben dit aangetoond.

Maar hoe doe je dat, met een groep van (minstens) 25 kinderen buiten onderwijs geven? Hoe maak je goed gebruik van je eigen buitenruimte en wat zijn randvoorwaarden zoals de veiligheid waar je rekening moet houden. Wat doe je als het minder goed weer is? En hoe kun je een buitenles organiseren zonder de 'angst' voor extra werk en lesvoorbereiding.

In dit e-book vind je praktische handvatten en informatie om je op weg te helpen.

2

Inhoud

3

De voorbereiding

7

Te koud, te nat?
Zo kan het wèl!

11

Nog meer
tips

4

Methode

8

Praktische
tips

12

Borging

5

Basisregels bij
naar buiten gaan

9

Leren van
en in de
natuur

13

Wie zijn wij

6

Veiligheid & tips

1t/m3

10

Maak
gebruik
van de
seizoenen

3

Voorbereiding

Buitenlessen moet je (net als binnen lessen) goed voorbereiden. Maar daarnaast is er ook **lef, draagvlak en enthousiasme** voor nodig. Er is misschien zorg voor extra werk en lesvoorbereiding, of zorg om daadwerkelijk naar buiten te gaan: leren ze écht wel wat? Wat als er iets gebeurt? Wat als ik de aandacht van kinderen kwijtraak?

Het is goed om in je team eerst aandacht hieraan te geven om er vervolgens ook rekening mee te houden. Goed informeren vooraf, je laten inspireren door goede voorbeelden uit de praktijk, luisteren naar eventuele bezwaren, het creëren van een gemeenschappelijke visie, ondersteuning tijdens de les, zijn onder andere strategieën die de school kan toepassen om de eventuele weerstand weg te nemen.

Betrek ook de ouders hierbij, want ook zij kunnen bezwaren hebben: "wat als er iets gebeurt met mijn kind, een klas is toch veel veiliger, en wat als mijn kind vies thuis komt". Cruciaal hierin is het duidelijk communiceren waarom je dit doet en het creëren van vertrouwen.

- ✓ Organiseer vooraf een **ouderavond**, laat zien waar je school voor staat, waarom je buitenlessen belangrijk vindt en blij tussentijds informeren wat je doet.

4

Hoe organiseer je een buitenles?

De methode

Maak een buitenles haalbaar met de methode Klas-Buiten-Klas.

Klas-Buiten-Klas

- Je start in de klas met de opbouw van de les
- Benoem de **basisregels** van het naar buiten gaan
- Ga daarna naar buiten om de les uit te voeren. Daar wordt nogmaals een moment van uitleg herhaald en de buitenles gaat van start
- Na de les ga je weer de klas in om de les te evalueren en af te sluiten

Rooster de buitenlessen als vast onderdeel in, en vertel steeds wat het doel is!

5

Basisregels bij het naar buiten gaan

Juist in vrije(re) situaties hebben leerlingen behoefte aan duidelijkheid. Onrust of storend gedrag komt meestal voort uit onduidelijkheid. Maak helder wat wel en niet mag, wat de **basisregels** en afspraken zijn. Bijvoorbeeld:

1. De centrale verzamelplek buiten: deze wordt aangegeven met een hoepel (of grote boom in de buurt).
2. Fluitsignaal 2x = er is snel (binnen 5 tellen) aandacht. Kijk en luister naar de leerkracht.
3. Fluitsignaal einde les: = langer en dat betekent vlot verzamelen bij de hoepel.
4. Een activiteit begint en eindigt bij de centrale plek, de hoepel. Let goed op de signalen van de leerkracht
5. Einde activiteit: materialen verzamelen en meenemen in de klas.
6. Wat als je vragen hebt of vastloopt? Kom naar de leerkracht.

Gebruik pictogrammen ter ondersteuning.

Hieronder een paar voorbeelden die kunnen voorkomen in de praktijk. Denk hier vooraf alvast over na, dan ben je goed voorbereid!

❑ Ongelukjes

Kinderen die tegen elkaar botsen tijdens een actieve les;
Kinderen die tijdens rennen o.i.d. vallen / uitglijden;
Kinderen die zich bezeren aan materiaal van de les/
op het plein.

❑ Kind moet naar de wc

Bedenk van te voren wat je doet wanneer een kind moet **plassen** tijdens de buitenles:

- Kan het kind zelfstandig terug naar de school?
- Loopt er een kind mee?
- Maak hier afspraken over.

Waar kan het kind even
"bijkomen"?

Kun je de hulp inschakelen
van een andere leerkracht /
de kinderen wanneer er iets
met een kind aan de hand is?
Zijn er EHBO spullen in de
buurt?

Wat als een kind **wegloopt** tijdens een buitenles?

□ **Terugtrekplek**

Spreek een plek af op het plein/veld waar je naartoe kunt als je even boos bent of wanneer een kind zich even wil terugtrekken. Dit kunnen individuele afspraken met kinderen zijn.

Door dit van te voren af te spreken kun je voorkomen dat een kind wanneer het erg boos is van het plein afloopt.

□ **Wanneer dit gebeurt**

Bespreek **van te voren** met collega's wat je doet wanneer dit gebeurt. Ga je wel of niet achter het kind aan? Bel je ouders? Draag jij je klas over aan een andere leerkracht of blijf jij juist bij je klas? Door dit van te voren af te stemmen kun je op het moment dat het gebeurt direct handelen.

□ Honden

Honden en hun eigenaars kunnen langskomen wanneer je bezig bent met een buitenles buiten het schoolplein. Het is verstandig van te voren af te spreken wat je van de kinderen verwacht wanneer er een hond door, of langs de les komt lopen.

□ Speeltoestellen

Het is handig om van te voren met de kinderen af te spreken of de speeltoestellen 'gebruikt' mogen worden tijdens de buitenles.

Spreek ook af op **welke stukken** van het **plein** de kinderen mogen komen tijdens de les. Zet het gebied desnoeds '**visueel**' af door pionnen op de grond te zetten tot waar ze mogen komen. Buitengebied is normaal speelgebied. Het kost even tijd om te leren dat er buiten ook gewerkt moet worden

Mag je de hond aaien? En zo ja, hoe doe je dit op een veilige manier? (eerst aan de juf/meester vragen, dan aan het baasje en dan pas de hond gaan aaien).

Wat doe je als je bang bent voor honden (stilstaan als een standbeeld en met je handen langs je lijf staan).

Het is winter, nat, donker en koud. Buiten lesgeven is misschien niet het eerste wat bij je opkomt.

Met deze tips heb je gegarandeerd een leuke les.

Frisse lucht verbetert de concentratie!

1. Zorg dat ouders en kinderen op de hoogte zijn dat je naar buiten gaat en meld het belang van de juiste kleding passend bij elk weertype.
2. Gebruik het weer als didactisch materiaal. Ligt er een plas op het schoolplein? Laat de kinderen deze opmeten!
3. Is het nat buiten en wil je de kinderen toch laten zitten? Knip kleine matjes uit van een thermo-slaapmat/rol van rubber.
4. Is er veel wind? Gebruik dan de klemborden voor de werkbladen.

Basismaterialen:

- Hoepel
- Stoepkrijt
- Pionnen
- Getalkaarten
- Linealen
- Pictogrammen
- Pittenzakjes
- Fluitje
- Klemborden

$$8 - 3 =$$

$$4 + 3 =$$

Tip! Kijk wat er al is bijv. buitenleslokaal Tiny Forest of Groenblauwschoolplein.

1. Als je dingen uitlegt, doe dit dan op **ooghoogte** zodat de aandacht meer bij jou is dan bij andere dingen. **Ga door de knieën**. Een kring of halve cirkel is ook een goed alternatief.
2. Zorg dat je **materialen** al klaar hebt staan. Bedenk van te voren wat je aan handelingen moet doen voorafgaand aan de les. Bijvoorbeeld het uitdelen van rekenkaartjes. Dit kost veel tijd. Leg de kaartjes buiten al neer, of geef kinderen deze taak.
3. Maak een **inventarisatie van de buitenruimte** om zoveel mogelijk voorbereid te zijn op evt. risico's. Is er een veld in de buurt, moet er overgestoken worden, is er een sloot, of omheining etc?

6x tips om de natuur te betrekken bij jouw les

1. Vervang schoolmaterialen door natuurlijke materialen.
2. Ga van het schoolplein af. Gebruik een grasveld, park, plantsoen en houd daar je les.
3. Natuur en tellen zijn goed te combineren. Hoeveel vogels, vlinders, bloemen tel jij?
4. Is het zonnig? Ga op zoek naar schaduw en maak de koppeling met je rekenles. Hoe groot is het vlak?
5. Is er zand? Laat kinderen met een tak in het zand schrijven.
6. Start de les met een concentratie-oefening: laat de kinderen stilstaan in een kring, met hun rug naar het midden. Ze doen hun ogen dicht en luisteren naar de geluiden. Hoeveel soorten vogels hoor jij?

Tip: Kleuren dobbelen

Het gras is groen en de lucht is blauw. Neem kleurendobbelstenen mee naar buiten en ga op zoek naar iets in de natuur met de kleur van de dobbelstenen.

Tip: Alfabet speurtocht

Laat kinderen speuren naar materialen of dieren in de natuur met de letter ...

Lente

Doe een biologieles buiten! Ga op zoek naar vogels, luister naar de geluiden en zoek de vogels op in een boek.

Of ga op zoek naar beestjes en neem een zoekkaart mee.

	Regenworm
	Naaktslak
	Huisjesslak
	Spin
	Pissebed
	Miljoenpoot
	Duizendpoot
	Mier
	Kevers

Zomer

De ideale weersomstandigheden om een buitenles te doen! Tip: voor als het echt warm is, houd een les over inhoudsmaten. Neem wat emmers met water mee naar het plein en allerlei maatbekers en kannen. Deze les vergeten de kinderen echt nooit meer!

Herfst

Ligt het buiten vol met herfstbladeren? Laat de kinderen deze verzamelen en maak er een rekensom van of een breuk.

Winter

Hoe koud is sneeuw, wanneer befrist water, hoeveel sneeuwballen kunnen we maken van 1m² sneeuw? Met een zonnetje erbij is het heerlijk om in de winter met je klas buiten te zijn.

11

1

Vermijd dat kinderen het te koud hebben. Vertel ouders dat geschikte kleding nodig is. Verzamel reserve kleding.

2

Vieze schoenen in de klas? Schaf sloffen aan.

3

Ga ook eens van de vaste plek af en verplaats je naar een grasveld, perkje om de hoek of speeltuin.

4

Plan het h ele jaar door buitenlessen in. Juist van nov-maart is naar buiten gaan heel hard nodig. En het kan echt!

8

Kijk voor meer inspiratie op

www.natuurkwartier.nl/doekaarten
www.natuurkwartier.nl/groen-doet-goed

www.nmegids.nl/buitenwijs

www.ivn.nl

<https://www.buitenlesdag.nl/buitenlessen/>

7

Train de vaardigheden om buiten les te kunnen hebben meerdere keren. Bijv. snel de jassen aantrekken.

6

Maak een inventarisatie van de risico's van de buitenomgeving.

5

Denk vooraf na over duo's en groepjes.

Nog meer Tips

Wil je verder met het geven van buitenlessen op jouw school? Maak dan afspraken over borging.

Tips voor borging

- Spreek een **trekker** af die verantwoordelijk is voor de implementatie en borging binnen de school.
- Spreek **evaluatiemomenten** af tussentijds en achteraf.
- Breng positieve berichtgevingen naar buiten. **Laat zien wat je doet!**
- Vermeld de **buitenlessen op het rapport**, dan laat je zien dat je dit als school belangrijk vindt.
- Werk met iemand erbij als **ondersteuning** (voor de extra handen en ogen). Dat is een fijne leerschool om met een buitenles te oefenen en het levert ook een stok achter de deur.
- Laat leerkrachten **ervaringen uitwisselen** (organiseer dat), en zorg dat ze elkaar inspiratie geven voor nieuwe lessen, dat kan de motivatie prikkelen.

Dit e-book is tot stand gekomen door een samenwerking tussen het Milieu Educatie Centrum '**Natuurkwartier**', **gemeente Nieuwegein** en **BSO Wijs!** en is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage vanuit het Programma **Groen doet Goed**, dat door de **Provincie Utrecht** wordt gesubsidieerd.

Over groen doet goed en het Natuurkwartier

Groen doet Nieuwegein goed inspireert kinderen om samen iets in, voor en met de natuur te doen, dichtbij huis, in de buurt, of stad. Met de doekaarten op www.natuurkwartier.nl/doekaarten kunnen zij met praktische natuuropdrachten van alles ontdekken en beleven.

Dit kan ook op het prachtige **Natuurkwartier**, een unieke groene plek in Nieuwegein.

Wil je het Natuurkwartier met je groep bezoeken stuur dan een mailtje naar: natuurkwartier@nieuwegein.nl of kijk op www.natuurkwartier.nl

Over BSO Wijs!

BSO Wijs! is een **BuitenSpeelOpvang** opgericht in 2011, waar kinderen het héle jaar door mogen buitenspelen. Avontuurlijk buitenspelen met grote groepen is hun specialiteit. De BSO heeft 7 locaties verspreid in de Provincie Utrecht. Naast opvang, geven zij ook basisscholen begeleiding in het geven van buiten onderwijs. Ook werken zij samen met het MBO. BSO Wijs! heeft een module ontwikkeld voor studenten om kinderen ook buiten optimaal te kunnen begeleiden. Zie www.bsowijs.nl.

Tip! wil je ook als school de overstap maken naar buitenonderwijs en wil je begeleiding hierbij, stuur dan een mail naar info@bsowijs.nl.

GRÖEN
DOET
NIEUWEGEIN
Goed

provincie :: Utrecht

NATUURLEJK
BIJTEN
BSO Wijs!
BuitenSpeelOpvang

Colofon

Tekst en realisatie

Sandra Hofhuis

Inhoudelijk advies

Dagmar Kuus, BSO wijs!

Helen van Nunen, BSO Wijs!

Elsine de Jonge, begeleider gedrag in het onderwijs

Laura van der Pol, Gemeente N'gein

Ester van Winden, Gemeente N'gein

Vormgeving

Ocelot ontwerp

© Maart 2022